

7/7691
G.K. 120

T.C.
ADALET BAKANLIĞI
Kanunlar Genel Müdürlüğü

Sayı : B.03.0.KGM.0.00.00.05/2514/5899
Konu : Yazılı soru önergesi

28/12/2009

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

- İlgi: a) Kanunlar ve Kararlar Dairesi Başkanlığı ifadeli, 15/05/2009 tarihli ve A.01.0.GNS.0.10.00.02-7/7691-12933/28054 sayılı yazı,
b) Başbakanlık Kanunlar ve Kararlar Genel Müdürlüğü ifadeli, 21/05/2009 tarihli ve B.02.0.KKG.0.12/106-144-12/2141 sayılı yazı,
c) 26/06/2009 tarihli ve 1311/2897 sayılı yazı.

İlgi (a) yazınız ekinde Başbakanlığa gönderilen ve ilgi (b) yazı ile Bakanlığımızca cevaplandırılması tensip olunan, İzmir Milletvekili Kemal Anadol tarafından Sayın Başbakan'a yöneltilip yazılı olarak cevaplandırılması istenilen 7/7691 Esas No.lu soru önergesine ilişkin cevaba esas teşkil edecek bilgilerin derlenebilmesi için ilgi (c) yazımızla ek süre istenilmiş olup, Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü'nün 99 uncu maddesi uyarınca hazırlanan cevap örneği iki nüsha halinde ilişikte sunulmuştur.

Bilgilerinize arz ederim.

Sadullah ERGİN
Bakan

EKLER:

- 1- Soru önergesi cevabı (2 adet)
2- 09/11/2009 tarihli ve 2009/254369 sayılı yazı (2 adet)

DAĞITIM:

Gereği:
TBMM Başkanlığına

Bilgi:
Başbakanlığa

T.C.
ADALET BAKANLIĞI
Kanunlar Genel Müdürlüğü

Sayı : B.03.0.KGM.0.00.00.05/2513/5898
Konu : Yazılı soru önergesi

08.11.2009

Sayın Kemal ANADOL
İzmir Milletvekili
T.B.M.M.

Sayın Başbakan'a yöneltilip Bakanlığımız koordünatörlüğünde cevaplandırılması tensip olunan 7/7691 Esas No.lu soru önergesinin cevabı aşağıda sunulmuştur.

I- Soru önergesinde yer alan hususlarla ilgili olarak, Dışişleri Bakanlığınca hazırlanıp Bakanlığımıza iletilen 09/11/2009 tarihli ve B.06.0.SPGY.0.0-026.21-2009/254369 sayılı yazı ve eki ilişikte sunulmuştur.

II- Maliye Bakanlığının 18/06/2009 tarihli ve B.07.0.BHM..0.31.4394-12318 sayılı yazısıyla;

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi tarafından Devletimiz aleyhine verilen ihlâl kararlarında kamu görevlilerine ilişkin herhangi bir kusur değerlendirmesi yapılmadığı; bu nedenle, ihlâl kararları gereğince Dışişleri Bakanlığı tarafından yapılan ödemelerin Maliye Bakanlığına bildirilmesi sonrasında, Maliye Bakanlığınca ilgili makamlara başvuru süreci hakkında bilgi verilerek rücu konusundaki görüşlerinin sorulduğu; rücu edilmesini gerektirir nitelikte hukukî sorumluluk ve sorumlular bulunmadığı şeklinde görüş bildirilmesi halinde, Maliye Bakanlığınca kişisel nitelikteki hukukî sorumluluğun re'sen tespit edilmesi mümkün bulunmadığından, ilgili makamların verdiği bilgi ve görüşler doğrultusunda, dava açılmasına mahal bulunmadığı şeklinde ilgili makamlara geri bildirim yapıldığı, rücu edilmesini gerektirir nitelikte hukukî sorumluluk ve sorumluluklar bulunduğu bildirilerek sorumluların isim ve tebligat adreslerinin Maliye Bakanlığına iletilmesi halinde ise sorumlu kişi veya kişiler aleyhine dava açıldığı;

Bu çerçevede, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin Şevket İşçi (31849/96) Kararı gereğince yapılan ödemenin rücu tahsili için açılan davanın Malazgirt Asliye Hukuk Mahkemesinin 2006/18 sayılı kararıyla reddedildiği, bu ret kararının Yargıtay 4. Hukuk Dairesinin 2007/11313 sayılı kararıyla onandığı;

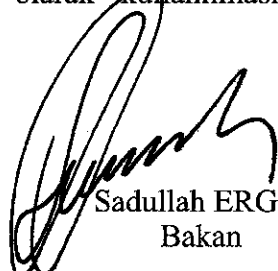
Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin Binali Huyulu (52955/99) ve Zeynep Özcan (45906/99) kararları gereğince yapılan ödemelerin rücu tahsili için ilgili kamu görevlileri aleyhine açılan davaların ise henüz sonuçlanmadığı;

Açılan rücu davalarından henüz lehe sonuçlanan bulunmadığından, yargı tarafından bu kapsamda sorumluluğu tespit edilerek Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin kararı gereğince yapılmış ödemenin rücu tazmin ettirilmesine karar verilmiş olan bir kamu görevlisi ve bu kapsamda yapılmış bir ödemenin mevcut olmadığı;

Sorumluluğu tespit edilen kamu görevlilerine rücu edilmesi konusunda Maliye Bakanlığınca 818 sayılı Borçlar Kanunu ile 657 sayılı Devlet Memurları Kanununun ilgili hükümleri uyarınca ve genel sorumluluk hükümleri çerçevesinde işlem yapıldığı, yürürlükteki mevzuata göre uygulanan hukukî prosedürün ve rücu konusunda Borçlar Kanunu hükümlerinde öngörülen usul ve esasların dışında bir uygulama yapılması mümkün olmadığından, rücu müessesesinin, ihlâllerin azaltılması amacıyla bir önlem olarak kullanılması yolunda bir uygulamanın bulunmadığı;

Bildirilmiştir.

Bilgilerinize arz ederim.

Sadullah ERGİN
Bakan

T.C.
DIŐIŐLERİ BAKANLIĞI
Siyaset Planlama Genel M¼d¼r Yardımcılığı

S¼RELİ - ÇOK İVEDİ

Sayı : B.06.0.SPGY.0.0-026.21-2009/254369
Konu : Yazılı Soru Önergesi/Kemal
Anadol

- 9 Kasım 2009

ADALET BAKANLIĞINA

İlgi: 28.05.2009 tarih ve B.03.0.KGM.0.00.00.03/1322/2910 sayılı yazıları.

İzmir Milletvekili Kemal Anadolu'nun ilgi yazılarına konu yazılı soru önergesinde yer alan sorulara verilecek yanıtta yararlanılmak üzere, Bakanlığım yönünden sağlanabilecek bilgiler ilişikte sunulmaktadır.

Saygılarımla arz ederim.

Ahmet DAVUTOĐLU
Dıőıőleri Bakanı

Ek: 3 sayfa.

- 1/1 -

İZMİR MİLLETVEKİLİ KEMAL ANADOL'UN
SAYIN BAŞBAKANIMIZA YÖNELTİĞİ
7/7691 ESAS NUMARALI YAZILI SORU ÖNERGESİNE ADALET BAKANLIĞI
TARAFINDAN VERİLECEK YANITTA YARARLANMAK ÜZERE DİŞİŞLERİ
BAKANLIĞINCA SAĞLANAN BİLGİLER

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne (AİHM) başvuru hakkı olan herkes, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'yle (AİHS) güvence altına alınan bir hakkının ihlal edildiği kanaatiyle AİHM'ne başvurabilmektedir. Yapılan başvuruların yarısından fazlası kabul edilemez bulunmuştur. Kabul edilemez bulunan başvuruların içeriği hakkında bilgi bulunmamaktadır. Diğer taraftan, AİHM önünde derdest olan başvurulardan sadece Hükümetimize tebliğ edilenlerin içeriği bilinebilmektedir. Bu çerçevede, son 10 yılda Türkiye aleyhine yapılan 24.945 başvurudan Hükümetimize tebliğ edilen 4.908 başvuru dışında kalanların içeriğini bilme imkanı bulunmamaktadır.

2002-2008 yılları arasında Hükümetimiz aleyhine yapılan başvuruların sayısı aşağıda belirtilmektedir:

2008 yılında - 3706 başvuru
2007 yılında - 2830 başvuru
2006 yılında - 2353 başvuru
2005 yılında - 2244 başvuru
2004 yılında - 3491 başvuru
2003 yılında - 2944 başvuru
2002 yılında - 3879 başvuru

Aynı tarih diliminde kabul edilemez bulunan başvuru sayısı şöyledir:

2008 yılında - 1475
2007 yılında - 1573
2006 yılında - 3166
2005 yılında - 1366
2004 yılında - 1817
2003 yılında - 1632
2002 yılında - 1639

AİHM'nin iş yükü nedeniyle, başvuruların değerlendirilme süresi 4-5 yıl gecikmeyle olabilmektedir. Dolayısıyla yukarıda, örneğin 2008 yılı için kabul edilemez bulunduğu belirtilen başvuru sayısı, o yıl yapılan başvurular arasından değildir. AİHM'nin iş yükü arttıkça başvuruların değerlendirilmesi gecikebilmektedir.

2002-2008 yılları arasında verilen ihlal kararlarının sayısı aşağıda belirtilmektedir. Bu kararların tümünde AİHS'nin bir ya da daha çok maddesinin ihlal edildiğine hükmedilmiştir.

2008 yılı - 257
2007 yılı - 319
2006 yılı - 312
2005 yılı - 270
2004 yılı - 154
2003 yılı - 76
2002 yılı - 54

Dostane çözüm kararlarının çoğu nihai karar (judgement) şeklinde değildir. Örneğin 2008 yılında Türkiye hakkında verilen nihai kararların 7'si dostane çözüm ya da başka nedenle kayıttan düşürme kararları olmasına karşın, yine sadece 2008 yılında "decision" formatında 35 dostane çözüm kararı çıkmıştır. Dostane çözümle sonuçlanan kararlar yıllar itibariyle aşağıda belirtilmektedir:

2002 yılında 104
2003 yılında 144
2004 yılında 94
2005 yılında 54
2006 yılında 24
2007 yılında 42
2008 yılında 36

31 Aralık 2008 tarihi itibariyle Türkiye'yle ilgili olarak AIHM'nde işlem görmekte olan başvuru sayısı 11.085; halen bir karar organı tarafından değerlendirilmekte olan başvuru sayısı 3.706'dır. Yukarıda değinildiği üzere, Hükümetimize tebliğ edilmedikçe, AIHM'ne ülkemiz aleyhine yapılan başvuru sayısı anlık olarak bilinmemektedir.

Dostane çözümle sonuçlanan dava sayısı yukarıda belirtilmekle birlikte, bir başvuruda birden fazla başvuran olabildiği gibi, başvuranın vefat etmesi nedeniyle mirasçılara ödeme yapılması da olanaklar dahilinde olup, bu halde ödeme yapılan kişi sayısı başvuru sayısının üstünde olabilmektedir. Diğer yandan, dostane çözüm nedeniyle ödeme yapılan kişi sayısı ile başvuruya konu hak arasında doğrudan bağlantı bulunmamaktadır. Örneğin, hakkının ihlal edildiği iddia edilen kişi sayısı bir iken, birçok yakını başvuran sıfatını taşıyabilmekte (annesi, babası, eşi, kardeşleri, çocukları); bu cihetle birden çok kişiye ödemede bulunulabilmekte, ancak ihlal edildiği ileri sürülen hak yalnızca bir tane olmaktadır.

AIHM'nin ihlal kararları ve dostane çözümlerle ilgili ödeme yükümlülüğü, 2004 Mayıs ayında Maliye Bakanlığı'ndan Dışişleri Bakanlığı'na geçmiştir. Bu çerçevede, dostane çözüm kararları gereğince (bugünün TL değeriyle) 2004 yılında Mayıs ayından itibaren yaklaşık 1.318.000 TL, 2005 yılında 1.000.000 TL, 2006 yılında 400.000 TL, 2007 yılında 2.000.000 TL, 2008 yılında 600.000TL ödeme yapılmıştır.

AIHM'nin hükmettiği tazminattan başka, AIHM'nin istisnai olarak düzenlediği duruşmalara (2009 yılının ilk altı ayında bir duruşma düzenlenmiştir) katılmak için Strazburg'a giden memurların seyahat masrafları dışında diğer bir gider bulunmamaktadır.

2007 ve 2008 yıllarında kesinleşen kararlar nedeniyle ülkelerin ödemeye mahkum edildikleri tazminat tutarlarına dair bilgi aşağıda sunulmaktadır. Daha önceki yıllara ilişkin istatistiki çalışma ise mevcut bulunmamaktadır.

2007 yılı

1. Türkiye – 7.297.064 Avro
2. Yunanistan – 5.769.648 Avro
3. Romanya – 4.884.893 Avro
4. Rusya Federasyonu – 4.331.444 Avro
5. Fransa – 3.322.828 Avro
6. Portekiz – 2.220.094 Avro
7. İtalya – 1.020.297 Avro
8. Moldova – 886.611 Avro

9. İngiltere – 620.042 Avro
10. Çek Cumhuriyeti – 453.299 Avro

2008 yılı

1. Romanya – 12.204.649 Avro
2. İtalya – 9.737.505 Avro
3. Yunanistan – 8.967.738 Avro
4. Türkiye – 5.734.111 Avro
5. Rusya Federasyonu – 3.762.987 Avro
6. Portekiz – 3.486.449 Avro
7. Moldova – 2.834.616 Avro
8. Ukrayna – 2.811.736 Avro
9. Arnavutluk – 918.376 Avro
10. Bosna Hersek – 811.836 Avro

AİHM'nin iş yükü nedeniyle başvurular tarafımıza ortalama 4-5 yıl gecikmeyle tebliğ edilmektedir. Dolayısıyla, AİHM'nin kararlarına konu ihlaller büyük ölçüde ülkemizdeki kapsamlı reform sürecinden önce meydana gelmiş olaylarla ilgilidir. Örneğin, yaşam hakkına ilişkin ihlal kararlarının hemen tamamı, 2000 yılından önce meydana gelmiş olaylardan kaynaklanmaktadır.

Karar sayısının geçtiğimiz yıllar boyunca artmış olması, başvuru sayısının artmasıyla değil, AİHM sisteminin hızlanması ve ülkemizle ilgili başvuruları incelemekte olan Sekretarya'da görevli Türk hukukçuların sayılarının (AİHM'de 50'ye yakın Türk hukukçu görev yapmaktadır) ve zamanla verimliliklerinin artmasıyla doğrudan bağlantılıdır. Rusya aleyhinde işlemde olan başvuru sayısı Türkiye'ninkinin 2,5 katı olmasına karşın, ülkemizinkinin yarısından biraz fazla sayıdaki dosya karara bağlanabilmiştir.

AİHM kararları ışığında hukuk sistemimizde önemli ölçüde iyileştirmeler yapılmış olmakla birlikte, AİHM önünde görülmekte olan dava sayısını etkileyen diğer bir faktör, ülkemiz nüfusunun daha bilinçli bir şekilde hakkını araması ve şikayet konularının çeşitlenmesi gibi hususlardır.

Buna karşın, nüfus yoğunluğu dikkate alınarak değerlendirildiğinde, AİHM önündeki birikmiş başvurularda ülkemiz, Slovenya, Gürcistan, Moldova, Karadağ, Romanya, Lihtenstein, Makedonya, Monako, Sırbistan, Hırvatistan, San Marino, Estonya, Bulgaristan, Polonya, Letonya, Slovakya, Güney Kıbrıs Rum Yönetimi, Litvanya ve Lüksemburg'un ardından 21. sırada gelmektedir. Bu ülkelerden 8'i (Güney Kıbrıs Rum Yönetimi, Estonya, Letonya, Litvanya, Lüksemburg, Polonya, Romanya, Slovakya) Avrupa Birliği üyesi ülkelerdir.

Türkiye'nin en fazla ihlal aldığı maddelerden biri olan 6. madde "adil yargılanma hakkı"dır. Bu ihlallerin bir kısmı, DGM mahkemelerinde askeri hakim varlığı, Yargıtay/Danıştay başsavcısının tebliğnamesinin başvurana bildirilmemesi, açık duruşma yapılmaması, kişinin gözaltında avukat yardımından yararlanamaması gibi reform sürecinden sonra aksaklıkları giderilmiş hususlara ilişkindir. Öte yandan, uzun yargılama nedeniyle de ülkemiz aleyhine 6. maddeden çok sayıda ihlal kararı çıkmaktadır.

Son dönemlerde giderek artan bir başka başvuru konusu da Ek 1 No'lu Protokol'ün mülkiyet hakkını güvence altına alan 1. maddesidir. Kamulaştırma bedellerinin geç ödenmesi, ulusal mahkemelerin tazminat konusundaki kararlarının yerine getirilmemesi, kıyı şeridinde veya orman arazisinde bulunan ve hüsniyetle tapu sahibi olunan taşınmazların tazminat ödenmeksizin Hazine adına tapuya kaydedilmesi gibi konularda AİHM'ne yapılmış çok sayıda başvuru bulunmaktadır.